

RECENZIÓK

drogkutató
intézet

HELYI KÖZÖSSÉGEK ÉS A KÁBÍTÓSZEREK: EGÉSZSÉGÜGYI ÉS SZOCIÁLIS VÁLASZOK

EMCDDA miniútmutató

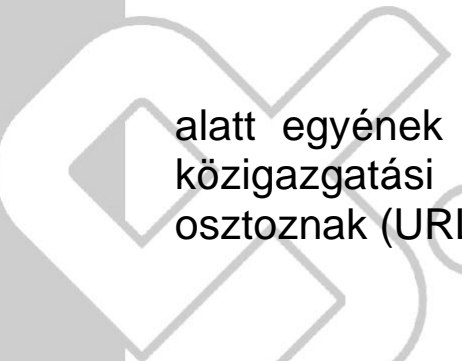
HUMLI VIKTÓRIA

2022 tavaszán jelent meg az EMCDDA (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction) miniútmutatója, mely áttekintést nyújt arról, hogy mit kell figyelembe venni a helyi közösségekben a kábítószerrel kapcsolatos problémákra adott egészségügyi és szociális válaszok megtervezésekor vagy megvalósításakor, és áttekintést kapunk a rendelkezésre álló beavatkozások és azok hatékonyságára vonatkozóan. Az útmutató szerzői górcső alá vették a szakpolitikára és a gyakorlatra kifejtett hatásokat is.

Áttekintés

Kulcskérdések

A helyi közösségek kiemelten fontos szerepet játszanak a kábítószer elleni küzdelemben, mivel az alulról felfelé irányuló polgári szerepvállalás és cselekvés előmozdítását biztosítják. Európában gyakran a városok, a települések és a helyi önkormányzatok a stratégiák kidolgozásának és megvalósításának fő mozgatórugói. Itt a közösség kifejezés

alatt egyének olyan csoportját értik, akik közös földrajzi és közigazgatási környezetben élnek, vagy lakóhelyükön osztoznak (URL1).

A közösségek különböző módon vehetnek részt a kábítószer elleni küzdelemben:

- mint olyan lakosság vagy környezet, amely például droghasználati helyszínekkel vagy kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményekkel szembesül;
- mint olyan népeség vagy helyszín, ahol a konkrét problémák és/vagy ártalmak kezelésére irányuló beavatkozásokat hajtanak végre;
- vagy, mint a kábítószer-problémákra adott helyi reakciók értékelésében és tervezésében részt vevő csoportként.

Válaszlehetőségek

A közösségi válaszok meghatározása az egyes európai országokban eltérő, de a következőkre terjedhet ki:

- közösségi vagy városi szintű kábítószer-ellenes tervek;
- a közösség bevonására irányuló megközelítések;
- szituatív megelőzési stratégiák;
- közösségi alapú felkereső szolgáltatások;
- a fiataloknak szóló elterelő tevékenységek a közösségben;
- a közösség által tapasztalt, kábítószerrel kapcsolatos ártalmak kezelésére irányuló programok.

Európai kép

Az európai kábítószerrel kapcsolatos közösségi intervenciók szisztematikus feltérképezése igen korlátozott. A különböző

típusú beavatkozások sokfélesége, helyi szintű végrehajtásuk, valamint az a tény, hogy gyakran átfedésben vannak a szélesebb körű közegészségügyi és bűnmegelőzési tevékenységekkel, megnehezíti az ilyen beavatkozások nyomon követését.

Néhány országban olyan megelőzési megközelítéseket vezettek be, amelyek a magas kockázatú környékeket célozzák meg, és új módszereket alkalmaznak, beleértve a városi terek átalakítását. Az ilyen típusú beavatkozásokra a jelentések szerint Észak- és Nyugat-Európában van a legtöbb forrás.

Számos országban alkalmazzák a "Communities That Care" megközelítést, valamint a "Planet Youth" (gyakran izlandi modellként ismert) programot, bár ez utóbbi programot az Európai Unióban még nem értékelték (URL2) .

A kábítószer-használattal és a közösségekkel kapcsolatos legfontosabb kérdések

A "közösség" fogalma és a kapcsolódó beavatkozások értelmezése az egyes európai országokban eltérő. Egyes esetekben a közösségeket földrajzi határok határozzák meg, akár informálisan, mint a szomszédságok esetében, akár formálisabban, mint a települési vagy helyi önkormányzati határok. Más esetekben a közösségeket etnikai, nyelvi vagy kulturális jellegzetességeik mentén határozhatják meg.

Bárhogyan is történjen mindez, a közösségek számos, a kábítószer-használattal kapcsolatos dolgot tapasztalnak meg, például a helyi nyílt drogfogyasztást. A közösségek az alulról felfelé irányuló polgári szerepvállalás és cselekvés előmozdításával szintén fontos szerepet játszhatnak a kábítószer-problémák kezelésében.

Fontos, hogy a települések és a helyi önkormányzatok gyakran a stratégia kidolgozásának és az intervenciók végrehajtásának fő mozgatórugói és érdekeltjei.

A közösség fogalmát az EMCDDA úgy határozta meg, mint egyének olyan csoportját, akik közös földrajzi és közigazgatási környezetben élnek, vagy lakóhelyükön osztoznak. A közösségen belüli beavatkozások nem feltétlenül céloznak meg minden tagot, hanem több kulcsfontosságú szereplőt választanak ki (például családi csoportokat vagy egyesületeket, egészségügyi szolgáltatásokat, iskolákat és sportlétesítményeket).

A kábítószer-problémákra és közösségekre adott bizonyítékok és válaszok

A közösségi, kábítószerrel kapcsolatos tervezetek fontosak a nemzeti szabályozások és stratégiák helyi igényeknek megfelelő válaszok kialakításához. A tervek kidolgozásának szintje országonként eltérő. A kábítószer-használó emberek és a helyi közösségek bevonása a konzultációs folyamatba biztosítja, hogy a tervek jobban figyelembe vegyék az adott helyi állapotot. Ez segíthet a kábítószer-használókkal szembeni megbélyegzés csökkentésében és a közösség különböző tagjai közötti megértés előmozdításában is.

A közösségek, mint a beavatkozások helyszínei

A közösségek fontos helyszínei a helyi többkomponensű és környezeti megelőzési stratégiáknak, amelyek biztonságosabb és egészségesebb környezetet biztosítanak, különösen a fiatalok számára. A környezeti intervenciókat kifejezetten arra tervezték, hogy megváltoztassák azt a környezetet, amelyben az emberek döntéseket hoznak, és támogassák az

egészségesebb választásokat. Ezek a beavatkozások hathatnak a fizikai környezetre, például az alkohol, a dohánytermékek és más anyagok elérhetőségének és hozzáférhetőségének korlátozásával; és a társadalmi környezetre, a fogyasztást mellőző normák és attitűdök megerősítésével.

Egyes közösségfejlesztési beavatkozások a fiatalok számára - az életvezetési készségek és az önbecsülés fejlesztésére összpontosítanak - különféle tevékenységeket biztosításként (pl. sport, zenei vagy kreatív projektek, és önkéntes munka). Céljuk a védőfaktorok erősítése és a kockázati tényezők csökkentése, valamint a veszélyeztetett fiatalok számára a kábítószer-használatot, a bűnözést és a bandákba való bekapcsolódást helyettesítő tevékenységek biztosítása.

A veszélyeztetett csoportok számára a közösségi alapú felkereső szolgáltatások fontos elemei lehetnek a helyi drogprevenciós és ártalomcsökkentési stratégiáknak. Általában véve a cél az, hogy kapcsolatot teremtsenek olyan egyénekekkel és csoportokkal, akiket a helyhez kötött szolgálatok vagy a hagyományos egészségnevelési csatornák nehezen érnek el. A felkereső munkatársak általános célja a kapcsolatfelvétel és a kapcsolatteremtés a célcsoportokkal, valamint az, hogy az információk és tanácsok megbízható és hozzáértő forrásaként elfogadják őket. Ezek a szolgáltatások nagyon különbözőek, és azokat szociális munkások, vagy képzett kortárs segítők vezethetik. A célcsoportok az utcai, vagy parti környezetben élő fiataloktól kezdve, a magas kockázatú kábítószer-használókig, és a szexmunkásokig terjedhetnek. A titoktartás, a határok meghatározása és tiszteletben tartása, valamint a munkatársak egészségének és biztonságának védelme fontos szempontok az e területen működő szolgáltatások számára.

Az ilyen prioritásokat támogatja a célkitűzésekre, a kínált szolgáltatásokra, a felelősségi körökre, valamint a személyes,

szakmai és jogi határok elismerésére és tiszteletben tartására vonatkozó egyértelmű iránymutatások kidolgozása.

A közösségek által tapasztalt károkra adott válaszok

A közösségi ártalmak, kellemetlenségek és biztonsági problémák kezelésére irányuló kezdeményezések közé tartozik a telefonvonalak létrehozása, amelyet kapcsolódó médiakampányok támogatnak. Ezeken keresztül a helyi kábítószer-kereskedelemtől névtelenül lehet bejelentést tenni. Valamint proaktív programok szervezése, például akciónapok szervezése a parkok vagy olyan területek megtisztítására, ahol a kábítószer-használattal járó szemetelés problémát jelent.

Általánosabban fogalmazva, az ártalomcsökkentő szolgáltatások elsődleges céljaik mellett közvetlen előnyöket is biztosíthatnak a közösségek számára. Például a tű- és fecskendő-csere programok csökkenthetik a “drogszemét” mennyiségét, míg a kábítószer-fogyasztási helyiségek azáltal, hogy biztonságosabb helyet biztosítanak a szerhasználóknak, potenciálisan csökkenthetik a nyilvános kábítószer-használatot, így a közösségeket érő károkat is (URL3). Egyes ilyen szolgáltatások létrehozásával szemben azonban helyi ellenállás is kialakulhat, ezért fontos a közösség bevonása.

Közösségi szerepvállalás

A fiatalok körében a kábítószer-fogyasztás és a kapcsolódó ártalmak megelőzésére irányuló tevékenységek és erőforrások összehangolására közösségi koalíciók hozhatók létre, gyakran alulról felfelé építkező megközelítést alkalmazva. Az ilyen csoportosulások összehozhatják a különböző közösségi érdekelteket egy közös cél érdekében, és mozgósíthatják a közösségeket a megelőzési és egészségfejlesztési kezdeményezésekben való részvételre.

A norvégiai "Rapid Assessment and Response" elnevezésű kezdeményezés a helyi közösségeket arra ösztönzi, hogy közösen dolgozzanak a kábítószer-használati problémákkal és ártalmakkal kapcsolatos helyi kihívások megoldásán. A Communities That Care megközelítés azon az előfeltevésen alapul, hogy a serdülőkori egészségi és magatartási problémák gyakorisága egy közösségben csökkenthető úgy, hogy azonosítják az erős kockázati tényezőket és a gyenge védőfaktorokat. Ez lehetővé teszi a hatékony megelőzési és korai beavatkozási programok kiválasztását az említett kockázati és védőfaktorok tekintetében.

Bár a "Communities That Care" modell hatékonyságát elsősorban az Egyesült Államokban vizsgálták, mostanában jelennek meg az európai megvalósítás tapasztalatai, de további értékelő kutatásokra van szükség. A különböző végrehajtási kontextusok hatását több helyszínen és országban szisztematikusan értékelni kell a jövőbeli megvalósítások minőségének javítása érdekében.

A Planet Youth, más néven az izlandi modell a kockázati és védőfaktorok hasonló helyi szintű vizsgálatát alkalmazza, miközben a közösségi szereplők alulról felfelé irányuló bevonását ösztönzi, de nem kínál beavatkozásokat. Jelenleg a megközelítés egyetlen európai értékelése Izlandon történt.

Európai kép: a közösségi beavatkozások elérhetősége

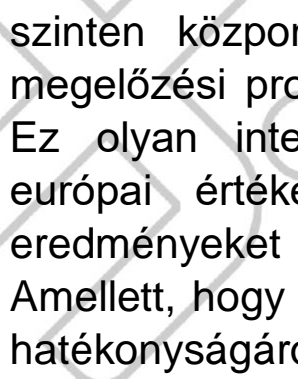
Néhány országban olyan megelőzési megközelítéseket vezettek be, amelyek a magas kockázatú környékeket célozzák meg új módszereket alkalmazva, például a városi terek újratervezését. Hazánkban mindez építészeti bűnmegelőzésként ismert (nagolszász nyelvterületen: CPTED /crime prevention through environmental design), amelynek alkalmazását a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról szóló

1744/2013. (X.17.) Korm. határozatban szorgalmazta a jogalkotó. A jelentések szerint az ilyen típusú beavatkozásokra a legtöbb lehetőség Észak- és Nyugat-Európában van. Az európai országok egyharmada számolt be olyan megközelítések megvalósításáról, amelyek hatékonysága jól bizonyított, és amelyek fele mind környezeti szerkezetátalakításról, mind pedig normatív nyomást és korlátozást alkalmazó programokat használt.

A Communities That Care egy Horvátországban, Németországban és Hollandiában alkalmazott, a szomszédságra összpontosító megelőzési megközelítés. Belgiumban pedig tanulmányt készítenek e kezdeményezés bűnmegelőzésben történő alkalmazhatóságáról. Hasonló programot, mint a Planet Youth (izlandi modell), számos más európai országban is alkalmaztak.

Mindazonáltal a közösségi beavatkozásokra vonatkozó információk szisztematikus gyűjtése továbbra is korlátozott. A fent leírt különböző típusú beavatkozások sokfélesége és az a tény, hogy természetüknél fogva gyakran helyi szinten irányítják és hajtják végre őket, megnehezíti nyomon követésüket. Ezen túlmenően számos közösségi tevékenységre szélesebb körben, a közegészségügyi és bűnmegelőzési tevékenységeken belül, vagy épp azokkal átfedésben kerül sor. A bevált gyakorlatok megosztása történhet szélesebb körű, specifikus, vagy különböző földrajzi területekre kiterjedő hálózatokon keresztül is. Néhány példa erre a Communities That Care EU, a kábítószer-fogyasztási helyiségek nemzetközi hálózata, az éjszakai életben való részvétel és jólét hálózata (NewNet) és a Club Health. E hálózatok feltérképezése, és a beavatkozások különböző európai megközelítéseinek világosabb megértése hasznos kiindulópontot jelenthet a legjobb gyakorlatok megosztásának és az ellátás nyomon követésének javításához.

Számos európai ország rendelkezik a bizonyítékokon alapuló megelőzési programok nemzeti nyilvántartásával. Európai

szinten központi szerepet játszik a bizonyítékokon alapuló megelőzési programok Xchange online nyilvántartása (URL4). Ez olyan intervenciós programokat mutat be, amelyekről európai értékelő tanulmányok bizonyítják, hogy ígéretes eredményeket hoznak a szerhasználattal kapcsolatban. Amellett, hogy a nyilvántartás információkat nyújt a programok hatékonyságáról, betekintést ad az egyes európai országokban ezeket végrehajtó szakemberek tapasztalataiba is. Ez lehetővé teszi a döntéshozók számára, hogy felmérjék, mennyire könnyen megvalósíthatók a programok a különböző társadalmi, kulturális és szervezeti kontextusokban. Segíti továbbá a megelőzéssel foglalkozó szakembereket abban, hogy bővítsék tudásukat, miközben egymással is kapcsolatba tudnak lépni, és meg tudják osztani tapasztalataikat a programokról.

Következtetések a politikára és a gyakorlatra

Alapelvek

A közösségben végzett kábítószer-ellenes beavatkozások közé tartoznak:

- A közösségek által tapasztalt kellemetlenségekkel és ártalmakkal foglalkozó szabályozások és beavatkozások kidolgozása.
- A közösség bevonása a szolgáltatásnyújtásba, például a többkomponensű drogrevenációs programokba.
- Környezeti prevenciós tevékenységek és felkeresés a szolgáltatásokkal nem foglalkozó szerhasználók esetében.

Lehetőségek

- A közösségi szerepvállalás biztosíthatja, hogy a szolgáltatások megfeleljenek a helyi igényeknek, és a helyi lakosság is támogassa őket.

- Egyes területeken a drogfogyasztási helyiségek, tű- és fecskendő-csere programok vagy más ártalomcsökkentő intézkedések bevezetését lehet fontolóra venni.

Hiányosságok

- A közösségek által tapasztalt ártalmak és azok hatásainak kezelésére szolgáló szolgáltatások mértékéről és jellegéről csak korlátozott információ áll rendelkezésre.
- A közösségi beavatkozások hatékonyságára vonatkozóan nagyon kevés adat áll rendelkezésre, ezért fontos lenne további kutatásokat végezni ezen a területen.

Források

URL1: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2022), Local communities and drugs: health and social responses, https://www.emcdda.europa.eu/publications/mini-guides/local-communities-and-drugs-health-and-social-responses_en

URL2: https://www.emcdda.europa.eu/publications/papers/communities-that-care_en

URL3: https://www.emcdda.europa.eu/spotlights/drug-consumption-rooms_en

URL4: <https://www.emcdda.europa.eu/best-practice/xchange>